

DR. GYÉMÁNT RICHÁRD – DR. PETRES TIBOR

Montenegró közigazgatása és nemzetiségi statisztikája*

Bevezetés

Montenegró 2006. június 3-án deklarált függetlenségével létrejött a Föld legfiatalabb szuverén állama. A Montenegrói Köztársaság területe 13 812 km². Az ország fővárosa Podgorica. Az állam nyugaton Horvátországgal (14 km), északnyugaton Bosznia-Hercegovinával (225 km), északkeleten Szerbiával (203 km), délkeleten pedig Albániával (172 km) határos. Délnyugaton 293,5 km hosszan az Adriai-tengerrel érintkezik.

A 2003. évi népszámlálás szerint a Montenegrói Köztársaság területén 620 145 fő élt. Az ország lakosságának 43,2%-a volt montenegrói, 32,0%-a szerb, 7,8%-a bosnyák, 5,0%-a albán, 4,0%-a „muzulmán”, valamint 1,1%-a horvát nemzetiségű; az egyéb, a nem nyilatkozott és az ismeretlen kategória 7,0%-ot számlált. A felekezeti statisztikát tekintve elmondható, hogy a népesség 74,2%-a az ortodox vallást követi, azonban jelentős az iszlám hitűek 17,7%-os aránya is. A római katolikusok 3,5%-os közösséget alkotnak. Az egyéb valláshoz tartozók, az ateisták, a nem nyilatkozók és az ismeretlen kategóriába tartozók aránya csak 4,5%.

Az ország közigazgatásilag 21 opštinára, „községre” tagolódik. Településeinek száma 1256, ebből 40 városi címmel rendelkezik. Az opština néve és területe (km²): Andrijevića (283), Bar (598), Berane (717), Bijelo Polje (924), Budva (122), Danilovgrad (501), Žabljak (445), Kolašin (897), Kotor (335), Mojkovac (8367), Nikšić (2065), Plav (486), Plužine (854), Pljevlja (1346), Podgorica (1441), Rožaje (432), Tivat (46), Ulcinj (255), Herceg Novi (235), Cetinje (910), Šavnik (553).

Montenegró térképe a „községekkel”

Forrás: A Montenegrói Statisztikai Hivatal honlapja: <http://www.monstat.cg.yu/EngsrCrnaGora.htm>.

* A tanulmányt a Kovács Tibor-pályázat bírálóbizottsága publikálásra javasolta.

A montenegrói (és a szerbiai) önkormányzatok nagyobbak a magyarországiaknál. Általában egy város és a vonzáskörzetébe tartozó falvak alkotnak egy „község”-et (opština). Az opština legfőbb – rendeletalkotási jogosítvánnyal fölrüházott – szerve a „községi” képviselő-testület. Az opština, a „község”, a magyar terminológiában – a mára közigazgatás-történeti – járásnak felelhetne meg. Montenegróban (és Szerbiában) a „község”-et járásnak azért nem tudjuk nevezni, mert korábban léteztek járasok is, de azok több mai „község”-et foglaltak magukban.¹ *(Mivel a magyarra történő szó szerinti fordítás – köz-ség, „község” – zavaró és keze-hetetlen, a továbbiakban az eredeti opština szót használjuk. A szerk.)*

Népesedéstörténet

A Montenegro név először egy 1296-ból származó okiratban lelhető fel. A Crna Gora elnevezést, amely szerb nyelven jelöli ezt a területet, az egykor az ország területének partvidéki részét teljesen betakaró hatalmas fekete erdőségekről kapta, amik az intenzív fakitermelés következtében mára teljesen eltűntek.

A mai Montenegro már az őskőkortól (paleolitikum) kezdve lakott területnek számított. Ezt a tényt számos régészeti lelőhely támasztja alá, amelyek közül a legjelentősebb a Crvena Stijena (Vörös-szikla) a Petrovići település mellett, a Nikšić község nyugati részén.

Az újkőkorban (neolitikumban) feltehetően Kis-Ázsiából, a mai Törökország területéről érkeztek ide bevándorlók.

Kr. e. 1000–700 között Közép-Európából az indoeurópai eredetű illírek vándoroltak be, akik a Kr. e. III. században létrehozták saját államukat. Az illíreknek a mai Montenegro területén való jelenlétéről számos kultúrtörténeti bizonyíték létezik, mint például Medun és Ulcinj. Az illírek élénk kereskedelmi kapcsolatot tartottak fenn a görög és az itáliai területekkel. A gazdag Illír Birodalomra a rómaiak is igényt tartottak, akik Kr. e. 233-tól háborúkat indítottak a terület lakói ellen. A rómaiak véglegesen Kr. e. 229–228-ban igázták le az illíreket, amely népcsoport székvárosa Risna (ma Risan, Montenegro) volt.

A Kr. u. I. században a mai Montenegro területe a római tartománynak, Dalmáciának volt része. A rómaiak itt néhány várost is alapítottak, amelyek közül a legjelentősebb Doclea (Duklja) volt. A Római Birodalom bukása után a mai Montenegro területe a Kelet-Római (Bizánci) Császársághoz tartozott egészen 1040–1043-ig.

A szlávok – akik keresztény hitre térítése csak a IX. században történt meg – a Kr. u. VI. században kezdték benépesíteni a területet. A X. század elején alapították meg a saját államukat, Duklját, amit a magyar történetírás inkább Zetaként ismer.

Az államalapítók a Vojislavljević család tagjai voltak, akik közel 200 évig uralkodtak a mai Montegrói Köztársaság területe felett. Duklja Zeta néven először 1089-ben szerepelt. Habár VII. Gergely pápa 1077-ben független állammá nyilvánította Zetát, 1185 és 1355 között Zeta a szerb Raska állam fennhatósága alatt állt. 1217-ben Stevan Prvovjenčani lett az első ortodox király. Az első ortodox egyházat Rastko Nemanjić (Szent Száva) 1219-ben alapította. Az egyik püspöksége a zetai, amely a Prevlakán volt Herceg Novi mellett (Ostrvo cvijeća, azaz Virág-sziget). Itt épült egy kolostor Szent Mihály arkangyal emlékére.

A törökök 1389-es rigómezei győzelmével megszűnik a szerb uralom Montenegro fölött, amely török vazallus lesz, majd hosszas harcok után 1499-ben beillesztik a Skadari szandzsákba. A török időkben a mai Montenegro területe két részre szakadt. Kotort, Perastot, azaz a Kotori-öböl vidékét Velence szerezte meg, míg a mai Montenegro többi területe török uralom alá került, így Bar, Herceg Novi és Ulcinj is.

A török uralom alá került Montenegro népe nem törődött bele a leigázásba, s ezért sosem volt fegyvercsörgéstől mentes a vidék. Montenegro különösen a XVIII. század folyamán száll szembe – sikerrel – a török elnyomással. A skadari pasa 1796-os sikertelen hadjárata után a Porta 1799-ben elismeri Montenegro – elsősorban Oroszország támogatása – függetlenségét.

Az 1797. évi Campo Formió-i békével az önálló Velencei Köztársaság végleg megszűnt. Az egykoron méltán híres köztársaság teljes területe Ausztriáé lett, így a Kotori-öböl környéke is. Egy rövid intermezzót – a napóleoni illír tartományt (1809–1813) – leszámítva 1918-ig Ausztriáé is maradt.²

¹ Fontos megjegyeznünk, hogy a településeknek alacsonyabb szintű szerveződésük is van; ez a helyi közösség. Ez általában egy-egy településre, városkerületre alakul, de összefoghat több települést is.

² A Stanjević-kolostorban 1789-ben tartott egyetemes zsinaton elfogadták az Általános montenegrói törvénykönyvet, amely szerint megalakult a szenátus, a bíróság, a kapitányi hatalom. E törvénykönyv rögzítette a személy- és vagyonvédelmi jogi normákat is. 1813-ban a Kotor melletti Dobrotában, Montenegro és Boka Központi Bizottságán döntés született Boka Kotorska és Montenegro egyesüléséről.

A Balkánon fokozatosan gyengülő Törökország már nem bírta hatalmát fenntartani, és 1878-ban el kellett fogadnia a berlini kongresszus döntését, mely döntés biztosította a független Montenegró létrejöttét.

Azonban ezt megelőzően, az 1858-as törökellenes háború után – de facto elismerve függetlenségét – 1859-ben rögzítik először Montenegró határait (4300 km²). 1876 júniusától a Porta elleni háború eredményeként – az 1877–78-as orosz–török háború árnyékában – a berlini kongresszus de jure független államnak ismeri el a már 9400 km²-es Montenegrót. Montenegró a balkáni háborúk nyomán éri el legnagyobb, 14 000 km²-es területét, 370 ezer lakossal.

I. Petar Petrović Montenegró legjelentősebb uralkodója volt. Sokat tett a nemzeti egység megeremítéséért, a vérbosszú megszüntetéséért és az államhatalom kiépítéséért. Uralkodása alatt, Njegoš jelentősen fejlesztette a hatalmi, az oktatási és a pénzügyi rendszert, valamint megvalósította az Ausztriától való különválást. Zseniális irodalmi művei mellett, 1834-ben megalapította az első világi iskolát. Fiatalon hunyt el, 1851-ben, mindössze 38 évesen.

Az 1918. november 26-i podgoricai döntéssel (amely egyúttal detronizálja az 1697-től uralkodó Petrović Njegoš-dinasztiát) Montenegró a délszláv állam (a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság) része lesz, miközben Metohiját és a Szandzsák déli részét elveszti Szerbia javára, s nem kapja meg dalmát tengerpartját sem. Montenegró területe 7700 km² lett, 199 900 lakossal. Az 1929-es bánsági átszervezéssel (Zeta bánság) kétszeresére nő területe: hozzá kerül Metohija, Koszovó nagyobb része, Kelet-Hercegovina és a Kotori-öböl környéke.

Jugoszlávia 1941-es felosztása során a formailag Olaszországgal perszónálunióba, ténylegesen olasz protektorátus alá kerülő történelmi Montenegrótól – a szintén olasz protektorátus – Albániához csatolják a Shkodrai-tó északi sávját (Tuzi, Podhum), a délit a tengerparttal (Ulcinj, Kručë), továbbá a Lim (Gusinje, Plav) és az Ibar (Rožaje) felső folyását. Cserébe megkapja a szerb Szandzsák nagyobbik nyugati részét (Priboj, Nova Varoš, Prijepolje, Sjenica), helyenként az Uvacon túl is. A Cattarói-öböl környéke Olaszországgá lesz ugyan, de a volt osztrák Dalmácia legdélibb csücske (Petrovac) Montenegróhoz kerül.³

A II. világháború után Montenegró a föderatív Jugoszlávia legkisebb (13,8 ezer km²) tagköztársasága lett, majd 1992 áprilisától a föderatív „Kis-Jugoszlávia” része.

1991-ben Szlovénia és Horvátország kivált Jugoszláviából, a következő évben példájukat követte Bosznia-Hercegovina, majd Macedónia is. Ezután megalakult a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság (JSZK), amely a Szerb Köztársaságból és Montenegró Köztársaságból állt. 2003. február 4-én alakult meg Szerbia és Montenegró Államközössége.

2006. május 21-én, az Európai Unióval három évvel korábban aláírt átmeneti egyezmény menetrendjének megfelelően, népszavazást rendeztek arról, hogy Montenegró továbbra is része legyen-e Szerbia és Montenegró államközösségének, vagy váljon ki belőle. Az Európai Unió 55%-os küszöbhez kötötte az állam-közösségből való montenegrói kiválás lehetőségét. A referendum eredménye alapján a montenegrói lakosok 55,5%-a szavazott az államközösségből való kiválásra. A különválás – a függetlenség – hivatalosan 2006. június 3-án lépett életbe, az Európai Unió Külügyminiszteri Tanácsa pedig 2006. június 12-én ismerte el.

Nemzetiségi statisztika

Az önálló Montenegró – etnikai szempontból – Európa egyik legkevertebb összetételű országa. Területén négy nagyobb népcsoport él. A montenegróiak mellett jelentős a szerbek, a bosnyákok, valamint az albánok jelenléte is. A nemzetiségi összetételt tekintve a 21 montenegrói opština is jelentős eltéréseket mutat. Tizennégyben az egyes népcsoportok túlsúlya egyértelműen kimutatható. További hét opštinaiban az etnikai összetételt megvizsgálva vegyes képet kapunk.

A 2003. évi népszámlálás szerint a montenegrói nemzetiségűek hat opštinaiban alkottak többséget, ezek: Cetinje, Danilovgrad, Kolašin, Mojkovac, Nikšić és Podgorica.

Cetinje opština a montenegróiak „központja”, különösen igaz ez a község központjára, Cetinje városra, amely egykor Montenegró fővárosa volt. A települést a montenegróiak mind a mai napig a nemzeti mozgalom központjának tartják. Többször felmerült már az állami szervek átköltöztetése Podgoricából Cetinjébe. Sokak szerint Cetinje a „legmontenegróibb” opština az országban.

3 Köztes-Európa térképtár: <http://terkepek.adatbank.transindex.ro/belso.php3?nev=330>.

1. táblázat
A montenegrói opštínák nemzetiségi összetétele, 2005

Opština	Népesség összesen, fő	Ebből								
		montenegrói	szerb	jugoszláv	albán	bosnyák	egyiptomi	olasz	macedón	magyar
Andrijevica	5 785	1 454	4 027	3	–	–	–	–	2	1
Bar	40 037	18 919	11 084	163	3 046	919	8	9	81	54
Berane	35 068	8 950	16 309	72	36	5 662	1	2	24	2
Bijelo Polje	50 284	8 936	20 275	24	31	11 377	–	–	22	1
Budva	15 909	7 211	6 502	117	55	24	20	12	24	33
Danilovgrad	16 523	11 210	4 215	29	7	1	–	8	18	10
Zabljak	4 204	1 809	2 113	2	–	–	–	–	–	–
Kolasin	9 949	5 039	4 454	34	1	1	–	1	6	1
Kotor	22 947	10 741	7 094	168	76	16	20	32	49	32
Mojkovac	10 066	5 513	4 139	20	2	9	–	–	4	–
Nikšić	75 282	47 154	20 129	267	28	148	106	1	64	20
Plav	13 805	765	2 613	3	2 719	6 809	–	–	2	1
Pluzine	4 272	1 393	2 585	8	–	–	–	–	–	–
Pljevlja	35 806	7 704	21 522	49	8	1 865	–	1	11	3
Podgorica	169 132	96 343	44 423	495	9 296	2 307	22	18	321	83
Rozaje	22 693	440	904	–	1 008	18 628	–	–	1	2
Tivat	13 630	4 082	4 796	71	144	37	35	10	45	54
Ulcinj	20 290	2 421	1 509	22	14 638	297	–	1	15	13
Herceg Novi	33 034	9 447	17 470	270	25	79	13	19	112	44
Cetinje	18 482	16 758	853	27	43	5	–	13	17	7
Savnik	2 947	1 380	1 398	16	–	–	–	–	1	1
Montenegró	620 145	267 669	198 414	1860	31 163	48 184	225	127	819	362

(folytatás)

Opština	A népességből									
	„muzulmán”	német	roma	orosz	szlovén	horvát	egyéb	nem nyilatkozott	regionális hovatartozási	ismeretlen
Andrijevica	8	–	–	–	1	2	7	216	2	62
Bar	2 575	10	56	36	32	259	259	1 584	55	888
Berane	2 301	1	119	6	4	46	67	1 188	7	271
Bijelo Polje	7 936	9	133	14	7	45	69	847	4	554
Budva	204	11	39	15	12	178	171	1 116	24	141
Danilovgrad	58	3	5	6	4	46	25	467	18	393
Zabljak	1	2	–	1	3	2	8	262	11	–
Kolasin	32	1	–	2	6	11	7	331	11	21
Kotor	106	14	48	39	35	1 762	133	2 165	202	215
Mojkovac	14	–	–	1	2	4	8	322	11	17
Niksic	695	2	335	21	16	132	141	5 214	37	772
Plav	788	–	–	1	–	4	39	39	2	20
Pluzine	1	1	–	–	1	1	2	263	1	16
Pljevlja	2 913	3	–	6	4	16	68	1 437	26	170
Podgorica	4 399	34	1 389	58	138	709	665	6 978	221	1 233
Rozaje	1 510	1	15	2	1	4	13	53	3	108
Tivat	156	6	20	1	64	2 663	92	1 117	98	139
Ulcinj	681	6	115	6	5	77	132	186	11	155
Herceg Novi	220	13	198	23	67	798	212	2 746	530	748
Cetinje	22	1	129	2	13	49	7	277	4	205
Savnik	5	–	–	–	–	3	5	98	–	40
Montenegró	24 625	118	2 601	240	415	6 811	2 180	26 906	1 258	6 168

Forrás: Montenegrói statisztikai évkönyv, Podgorica, 2005.

A népszámlálás idején az opština területén 18 482-en éltek, ebből 16 758 fő (90,7%) volt montenegrói, 853 fő (4,6%) pedig szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 871 főt (4,7%) tettek ki. Az opština nyers népsűrűségi mutatója 20,3 fő/km².

Az opština területén 94 település található, melyek közül csak Cetinje és Rijeka Crnojeviča rendelkezik városi ranggal. A 94 település mindegyikében montenegrói abszolút többség van. A község központjában, Cetinjében 2003-ban 15 137 ember élt, közülük 13 814 (91,3%) volt montenegrói, és csak 660 lélek (4,4%) volt szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 663 főt (4,4%) tettek ki.

Danilovgrad opština – a Zeta folyó völgye kommunikációs és földrajzi előnyeinek köszönhetően – már az ókortól gazdag kulturális kontinuitással rendelkezik. Spuž városát egy 1378-ból származó irat említi mint fontos erődtímenyt, amit a XVIII. század elején Mahmutbegović pasa erősített meg. A középkorból megmaradt két jelentős templom a Szent Vrac Slatinában és Szent Mihály Arkangyal temploma Zdrebeonikban. Ez utóbbira vonatkozóan Jegor Kovaljevski orosz tudós írja: ezt elsőnek Szent István szerb király emelte, amit bizonyítékok támasztanak alá, amelyek a moracai monostorban találhatók. A XVII. század közepétől Szent Vasilie Jovanović az Ostroski sziklákon megalapította az egyik legfontosabb szent helyet a Balkánon, ami a XVII. századi barlangi és fali festészet kiemelkedő tárháza.

A XIX. század második felében Omer pasa második montenegrói hadjárata után Nikola knéz (továbbiakban: kenéz) – a jobb kereskedelmi-gazdasági kapcsolatok kiépítése érdekében – arra az elgondolásra jutott, hogy a Zeta folyó jobb oldalán piacot alapít. Nikola kenéznek egy új város kiépítésére vonatkozó elképzelése Dragiša Milutinović (1843–1900) mérnök felkérésével valósult meg. A mérnök emlékirataiban olvasható, hogy az új városban a következő fontosabb középületeket is be kellett terveznie: Öfelsége királyi udvara, a Szenátus épülete, iskola, templom, a hidat védő torony. A terveket Milutinović 1869-ben készítette el. A tervekben világosan látszik, hogy 15 ezer lakossal számolt a tervező. A terv megvalósításának egyik részeként 1868-ban elkészült a Zetát átívelő híd, amit 1870-ben adtak át a forgalomnak. Apja tiszteletére a kenéz a hídnak a Mirko vajda nevet adta, a nagybátyja, Danilo kenéz tiszteletére az új város neve Danilovgrad lett. 1897-ben ünnepélyes keretek között átadták az új település első vízvezetékét. Ezt a nagy költséggel járó építményt dr. Grigorij Antonovics Zahrin, a moszkvai egyetem orvostudományi karának egyetemi tanára finanszírozta. Az adakozás nagyságára vonatkozóan két forrás áll rendelkezésre: az egyik szerint 15 ezer, a másik szerint 18 ezer rubeles támogatásról volt szó. Az 1930-as években Danilovgradban mindössze 1000 lakos élt. Montenegrónak a berlini kongresszus általi kibővítése folytán Danilovgrad elveszti vonzerejét és a fejlődés a volt török uralom alatt lévő területekre helyeződik át, így a Milutinović mérnök által készített tervek nem valósulhattak meg.

Az opština területén 2003-ban 16 523 fő élt, ebből 11 210 (67,8%) volt montenegrói, és csak 4215 (25,5%) szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriákba 1098 ember (6,7%) tartozott. Az opština népsűrűségi mutatója 33,0 fő/km².

Az opština területén 80 település található, ezek közül csak Danilovgrad és Spuž rendelkezik városi címmel. A 80 település közül mindössze háromban alkotnak többséget a szerb nemzetiségűek. A község központjában, Danilovgrad városában 2003-ban 5208 ember élt, ebből 3612 (69,4%) volt montenegrói, és 1262 (24,2%) szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 334 főt (6,4%) tettek ki.

Kolašin opština területét – a Tara folyó mentén elterülő három hegy (Trešnjevik, Bjelasica, Biogradi-hegység) által közbezárt területet – sokáig Kolašinovićinek nevezték. A XVII. század közepén a Kolašinovićiek által felépített település – a mai opštinaközpont – ezért kapta a Kolašin nevet.

Az opština területén 2003-ban 9949 ember élt, ebből 5039 (50,6%) volt montenegrói, 4454 (44,7%) pedig szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 456 főt (4,7%) számláltak. Az opština népsűrűségi mutatója 11,1 fő/km². Az opštinát 70 település alkotja, ezek közül csak Kolašin, a központ rendelkezik városi címmel. A 70 település közül 33 rendelkezett szerb többséggel. Az opštinaközpontban, Kolašin városában 2003-ban 2989 ember élt, ebből 1798 (60,1%) volt montenegrói, és csak 998 (33,3%) szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 193 főt (6,6%) tettek ki.

Mojkovac opština területe Mojkovac Uroš (1242–1276) szerb király uralkodása alatt alakult ki, a Brskovo plébánia közepén, amely a Raškai Szerb Királyság keretein belül volt. Ebből a korból híres a szerb ezüstpénz, amit Brskovóban vertek, így ez a település bányászati és kereskedelmi központtá vált. Itt volt Kotor és Novo Brdo között a karavánállomás, valamint a Dubrovnik-i Köztársaság konzulátusa is.

A 2003. évi népszámlálás idején 10 066 fő élt a településen, közülük 5513 személy (54,8%) volt montenegrói, és 4139 (41,1%) szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 414 főt (4,13%) számláltak. Az opština

népsűrűségi mutatója 27,4 fő/km². Az opština területén található 15 település közül csak a központ, Mojkovac település rendelkezik városi ranggal. Az opština 15 települése közül csak négy településen alkotnak többséget a szerbek.

Az opštinaközpontban, Mojkovacban 2003-ban 4120 fő élt, ebből 2221 (53,9%) volt montenegrói, 1707 (41,4%) pedig szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 192 főt (4,7%) tettek ki.

A maga 2065 km²-es területével a *nikšići opština* a legnagyobb kiterjedésű opština Montenegróban. Elsősorban az iparáról híres. Lakosságának a bauxitbányászat, a kohászat, valamint a gépipar ad megélhetést. Az ország legnagyobb sörgyára az opštinaközpontban működő Nikšićko pivo vállalat.

Az opština területén 2003-ban 75 282 fő élt, ebből 47 154-en (62,6%) voltak montenegróiak, 20 129-en (26,7%) pedig szerb nemzetiségűek. Az egyéb kategóriák 7999 főt (10,6%) tettek ki. Az opština népsűrűségi mutatója 36,5 fő/km². Területén 110 település található, ezek közül 33 településen van szerb, 76 településen pedig montenegrói többség. Egy településen „holtverseny” van a lakosságszám tekintetében a szerbek és a montenegróiak között.

A Zeta folyó széles völgyében fekvő Nikšićben, az ország második legnagyobb városában, 2003-ban 58 212 ember élt, ebből 36 890 (63,4%) volt montenegrói, 14 766 (25,4%) pedig szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 6556 főt (11,3%) tettek ki. A város első említése 1335-re tehető, amikor is a települést Onogastnak hívták, Anagasta gót törzsfő után.

A hatodik montenegrói többségű opština a VI. század óta a szlávok által lakott *podgoricai*. Központja egyben az ország fővárosa is jelenleg. Montenegrói viszonylatban a második legnagyobb opština területén 2003-ban 169 132 fő élt, közülük 96 343 (57%) volt montenegrói, 44 423 (26,3%) szerb, 9296 (5,5%) albán, 4399 (2,6%) „muzulmán”, 2307 (1,4%) bosnyák, 1389 fő (0,8%) pedig roma nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 10 975 főt (6,5%) tettek ki. Az opština népsűrűségi mutatója 117,4 fő/km². Az opština területén 143 település található, ezek közül csak Podgorica és Tuzi rendelkezik városi címmel. A 143 közül 75 településen montenegrói, 38-ban albán, 27 faluban szerb többség van, három településen pedig „holtverseny” alakult ki a montenegróiak és szerbek között.

A Zeta és a Morača folyók összefolyásánál kialakult stratégiaiilag fontos hely, Podgorica már közel 2000 éve lakott helynek számít. Az ország fővárosában, Podgoricában – amely mai nevét 1474 óta viseli – 2003-ban 136 473 ember élt, közülük 81 672 fő (59,8%) volt montenegrói, 37 037 (27,1%) szerb, 3726 (2,7%) „muzulmán”, 1680 (1,2%) bosnyák, 1404 (1,0%) albán, és 1314 fő (1%) roma nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 9640 lelket (7,1%) tettek ki. Podgorica a mai Montenegró közigazgatási, gazdasági és kulturális központja, modern építészet és széles utcák jellemzik, különösebb turisztikai látnivaló nélkül.

Három opština rendelkezik relatív montenegrói többséggel, ezek: Bar, Budva és Kotor.

A *bari opština* területén négy városi rangú település található: Bar, Stari Bar, Sutomore és Virpazar. Az opština területén 83 település található, ezek közül 57-ben volt montenegrói, 14-ben szerb, 10-ben albán és kettőben „muzulmán” többség. A 2003. évi montenegrói népszámlálás adatai szerint a bari opština területén 40 037 ember élt, közülük 18 919 fő (47,2%) volt montenegrói, 11 084 (27,6%) szerb, 3046 (7,6%) albán és 2575 (6,4%) „muzulmán” nemzetiségű. Az opština népsűrűsége 67,0 fő/km².

Az ország legjelentősebb kőolaj-finomítójával és legforgalmasabb kikötőjével rendelkező Bar városában 2003-ban 13 719 fő élt, ebből 6740 (49,1%) volt montenegrói, 4956 fő (36,1%) pedig szerb nemzetiségű. Az egyéb kategória 2023 főt (14,8%) tett ki. A várost korábban „Anti-Bar”-nak hívták, utalva az Adria-tenger túloldalán található olasz – szintén jelentős – kikötővárosra, Barira. A várost hatalmas szürke betonrengeteg és széles utcák jellemzik, sejtetve, hogy a mai város a XIX. században alakult ki. A település fontos közlekedési csomópont (vasút, komp, hajó), amelynek megmaradt műemlékeit a múlt századi földrengések pusztították el. A várossal szinte egybeépült Stari Bar városa, amely főként múltjáról, műemlékeiről híres.

A *budvai opština* területén négy városi rangú település található: Bečići, Budva, Petrovac na Moru és Sveti Stefan. A 2003. évi népszámlálás idején az opština területén 15 909 ember élt, ebből 7211 (45,3%) volt montenegrói és 6502 (40,8%) szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 2196 főt (13,9%) tettek ki. Az opština népsűrűségi mutatója 130,4 fő/km². Az opština területén 33 település található, ezek közül 16 szerb, a többi montenegrói többségű.

Az opštinaközpontban, Montenegró legfőbb turisztikai központjában, Budván 10 918 fő élt 2003-ban, ebből 5260 (48,2%) volt montenegrói és 4177 (38,2%) szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 1481 főt (13,6%) számláltak. Budva az Adria-tengerpart egyik legrégebbi települése, a legendák szerint közel 2600

éves. A történészek és régészek a Kr. e. VII. századból ismerik. A Kr. u. II. századi illír települést már „Buthohe” névvel illetik. Bár sokszor cserélt gazdát, s a történelem viszontagságai – legutóbb az 1979. évi földrengés – sokszor megviselték, ennek ellenére számos műemléke megmaradt. A város mint turisztikai központ jelentős megélhetést ad a helybelieknek.

A *kotori opština* területén 56 település található, ezek közül öt rendelkezik városi címmel: Dobrota, Kotor, Perast, Prčanj és Risan. Az opština területén 2003-ban 22 947 ember élt, ebből 10 741 (46,8%) volt montenegrói, 7094 (30,9%) pedig szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 5112 főt (22,3%) számláltak. Az opština 56 települése közül csak 33-ban alkotnak többséget a szerb nemzetiségű lakosok.

Budva mellett a legértékesebb műemlékekkel rendelkező Kotor városa, az opštinaközpont, 2003-ban 1331 főnek adott otthont, ebből 630 (47,3%) volt montenegrói és 309 (23,2%) szerb nemzetiségű. Az egyéb kategória 392 lelket (29,5%) számlált. Kevesen tudják, hogy Európa legdélebben elhelyezkedő fjordja épp a Kotori-öböl. Stratégiai fontosságát már a messzi történelmi múltban felismerték, többek között itt horgonyzott az Osztrák–Magyar Monarchia flottájának jelentős része. A jugoszláv haditengerészet használta a jól védhető tengeröblöt. Stratégiai helyzete miatt különleges gazdagságra tett szert a város, amely sokáig, 1420-tól egészen 1797-ig önálló – velencei védnökség alatti – városállam volt.

A szerb népcsoport abszolút többséget öt opštinában alkot, ezek: Andrijevice, Herceg Novi, Pljevlja, Pluzine és Žabljak.

Az *Andrijevice opština* területén élő lakosság 69,6%-a szerb nemzetiségű, a montenegrói népcsoport százalékos aránya mindössze 25,1%. A többi népcsoport aránya elenyésző. Andrijevice opština Montenegró északi részén terül el. Az opština területét a Komovi, Bjelasica és Prokletije-hegység övezi, amely hegyláncok egyben az opština természetes határai is. Ezek között terül el a Lim folyó völgye, amely otthont ad az opština 24 településének. A 24 közül 23-ban van szerb, és csak egyben van – relatív – montenegrói többség. Az Albániával 25 km hosszan határos Andrijevice a határ menti opštinák közé tartozik, és egyike a legkevésbé fejlett montenegrói opštináknak.

A 2003. évi montenegrói népszámlálás adatai szerint az opština területén mindössze 5785 fő élt, ebből 4027 (69,6%) volt szerb, 1454 (25,1%) montenegrói nemzetiségű, az egyéb kategóriákba tartozó személyek száma csak 304 fő (5,2%). Az opština területén a népsűrűségi mutató 20,4 fő/km². A 2003. évi népszámlálás szerint a háztartások száma 1789 volt, míg az opština területén 2920 lakást írtak össze.

Az opština központjában, az egyedüli városi rangú településen, Andrijevicán 1073 lakos élt, ezek közül 743 (69,2%) volt szerb, 242 fő (22,6%) pedig montenegrói nemzetiségű. Az opština egész lakosságára jellemző, hogy magas az inaktívak (nyugdíjasok), illetve a munkanélküliek száma. A munkanélküliek közül többeknek már több mint három éve nincs munkája. Az opština területén a kommunális és társadalmi infrastruktúra korszerűtlen és nem eléggé kiépített.

Az opština területe már a neolitikus kor óta lakottnak számít, de maga az opština központja, Andrijevice viszonylag fiatal település, mivel az első írásos emlékek a XIX. század közepére nyúlnak vissza. Feljegyzések tanúskodnak arról, hogy ezen a területen már a Nemanjićok idejében jelentős szerb lakosság élt. A későbbiekben az ősi háborúzó szerb harci törzs tagjai, a Vasojevićek felkeléseket robbantottak ki a török hatalom ellen. Ugyanők az András temploma (Andrijeva crkva) körül települést alapítottak, amelyről a mai opštinaközpont a nevét kapta. Andrijevice település 1878-tól egész Észak-Montenegró fő politikai központjává vált. Az opština területére jelentős szerb betelepülés történt az 1800-as évek második felében, ez hozzájárult a vidék fejlődéséhez, és egyben Andrijevice városka fejlődéséhez is. Az opštinaközpont a katonai szerepen kívül adminisztratív, igazgatási, kereskedői és iskolaközponti szerepet is betöltött. Az I. világháborút követően egészen napjainkig – leszámítva az 1960 és 1990 közötti időszakot, amikor Berane opština része volt – Andrijevice opština mindig önálló volt. Andrijevice opština a történelmi múltban és napjainkban is a montenegrói szerbség egyik „fellelvára”.

A Kotori-öböl bejáratánál fekvő *Herceg Novi opština* szintén jelentős központja a montenegrói szerbeknek. A Herceg Novi opština területén található 27 település közül négy (Bijela, Zelenika, Igalo és Herceg Novi) városi ranggal rendelkezik. Az opština területén 33 034 ember élt a legutóbbi népszámlálás idején, ebből 17 470 (52,9%) volt szerb, 9447 (28,6%) volt montenegrói nemzetiségű. Jelentősebb népcsoportnak számít még a horvát 798 fővel (2,4%). Az egyéb kategóriák 5319 főt tettek ki (16,1%). A község területén a népsűrűségi mutató montenegrói viszonylatban elég magas, 140,6 fő/km². Az opština területén 27 település található, amelyek mindegyike szerb többséggel rendelkezik.

Az opština központban, Herceg Noviban 12 739 ember élt, ebből 6376 (50%) volt szerb, és 3873 (30,4%) montenegrói nemzetiségű. Az egyéb kategóriák összesen 2490 főt (19,6%) számláltak.

Herceg Novi opština területe szintén már a neolitikum óta lakottnak számít, de az első ismert lakói az illírek voltak. Az opština területén élők már a kezdetektől fogva nagy gazdagságra tettek szert a kereskedelemről. Herceg Novi kikötőjében számos görög, majd római hajó fordult meg. Ez a gazdagság tette mindig Herceg Novi opština területét az idegen hatalmak – rómaiak, bizánciak stb. – számára vonzó célponttá. A szlávok a X. század környékén jelentek meg ezen a területen. Herceg Novi várost 1382-ben alapította I. Tvrtko bosnyák király. A várost kezdetben „Novi” megjelöléssel illették, utalva az itt felépített erődítményre, a Castrum Novumra. A mai település (és az opština) nevének első része a „Herceg” elnevezés Stjepan Vukčić Kosača hercegre utal, aki a legnagyobb fejlődést hozta a város életébe. A törökök Herceg Novi városát és a mai opština területét 1482-ben foglalták el, és – egy rövidebb, 1538–1539 között zajló spanyol uralmat leszámítva – 1687-ig birtokolták. Ezt követően is gyakran cserélt gazdát a térség, míg 1918-ban a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság – 1929-től Jugoszlávia – része lett. Napjainkban – a turizmusnak köszönhetően – Herceg Novi opština egyike Montenegró egyik leggazdagabb opštinainak.

A harmadik legjelentősebb szerb opština Pljevlja. A Montenegró északi részén elhelyezkedő opština területén 35 806 ember élt a 2003. évi népszámlálás szerint. Ebből 21 522 (60,1%) volt szerb, 7704 (21,5%) montenegrói, 1865 fő (5,2%) bosnyák, valamint 2913 (8,1%) „muzulmán” nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 1802 főt (5,1%) számláltak. Pljevljában, bár egyike a szandzsáki opštinaoknak, a bosnyák és a „muzulmán” nemzetiség aránya együttesen (13,3%) sem haladja meg a szerbek (60,1%) és montenegróiak (21,5%) arányát. Az opština abszolút szerb többséggel rendelkezik. Területén a népsűrűség mutató 26,6 fő/km².

159 településből áll, ebből csak kettő – Gradac és Pljevlja – rendelkezik városi ranggal. A 159 településből csak öt faluban alkottak többséget a bosnyákok és „muzulmánok”, valamint háromban a montenegróiak. Az opština 151 településén szerb többséget regisztráltak.

Az opština központban, Pljevlja városában 2003-ban 21 377 ember élt, ebből 10 997 (51,4%) volt szerb, 4963 (23,2%) montenegrói, 2437 (11,4%) „muzulmán” és 1696 (7,9%) bosnyák nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 1284 főt (6,1%) számláltak.

A mai Pljevlja opština területe szintén régóta lakott helynek számít. A terület első ismert lakói az illírek. A római hódítás idején az opština központja, Pljevlja városa már jelentős település volt. A szlávok bejövetelére a vidékre nincs pontosan időhöz kötve, valószínű, hogy ez Kr. u. a VI–VII. században történt. Pljevlja városa minden valószínűség szerint jelentős kereskedelmi központ volt, mivel a Dubrovnikból és Kotorból vezető utak itt találkoztak a Boszniából Isztambulba vezető úttal. A legenda szerint Pljevlja a nevét a pelyváról kapta, melyet a szél a gazdag monostori földbirtokokról vitt oda. A város gazdagságához, a kereskedelem és az Isztambulba vezető karavánutak mellett, sokban hozzájárult a bányászat is. A „šuplja stena” (lyukas szikla) nevű bányából ólmot és cinket bányásztak. A pljevljaiak először a dubrovnikiai közreműködésével, később ők maguk a mai Olaszország területére jelentős mennyiségben szállítottak ki bört, ólmot, higanyt.

A XVI. században a török hódítás következtében Pljevlja település újra nevet változtat, Raslidza (Taslidze) lesz, ami törökül kőbányát jelent. Pljevlja a törökök ideje alatt is jelentős városi település és híres kereskedői központ maradt. 1580–1833 között a hercegováci szandzsákbég központja volt, a XVII. században egy ideig a hercegováci vezér központja is. Hercegovinában Mostar után a második legnagyobb városként tartották számon. Evlija Cselebi írásai szerint 1682-ben a település teljesen leégett, 1818-ban pedig a löporráktár robbanása következtében az egész piac leégett, és magas volt a halálos áldozatok száma.

A negyedik legjelentősebb szerb többségű opština a plužinei. A területén mindössze 4272 ember élt 2003-ban, ebből 2585 (60,5%) volt szerb, és 1393 (32,6%) montenegrói nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 294 főt (6,9%) számláltak. Az opština népsűrűségi mutatója 5,4 fő/km². Az opština területén 43 település található, ebből csak a opština központ, Plužine rendelkezik városi ranggal. 11 településen van montenegrói többség, egy településen megegyezik a szerbek és a montenegróiak száma, a további 31 településen szerb többséget regisztráltak a 2003. évi népszámlálás. Plužine opština területe Andrijevica opštínával egyetemben szintén az egyik legrégebbi szerb lakta területnek számít. A szerbek már a XI. században többségben voltak ezen a Tara és Piva folyók menti területen.

Plužine városában 2003-ban 1494 személy élt, ebből 955 (63,9%) volt szerb, 445 (29,8%) pedig montenegrói nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 94 főt (6,3%) számláltak.

Az ötödik szerb többségű opština, Žabljak, a festői látványt nyújtó Durmitor-hegység lábánál fekszik. A 2003. évi népszámlálás szerint 4204 ember élt az opština területén, ebből 2113 (50,2%) volt szerb, további

1809 (43%) pedig montenegrói nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 282 főt (6,8%) számláltak. Az opština népsűrűségi mutatója 9,4 fő/km². Az opština 28 települése közül csak az opštinaközpont, Žabljak rendelkezik városi státussal. A 28 település közül csak nyolcban alkotnak többséget a montenegrói nemzetiségűek. Žabljak városában 2003-ban 1937 ember élt, ezek közül 913 (47,2%) volt szerb, és 903 (46,6%) montenegrói nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 121 főt (6,2%) számláltak.

A hét vegyes nemzetiségű opština közül négyben relatív szerb többség van, ezek: Berane, Bijelo Polje, Šavnik és Tivat.

Berane opština 66 települése közül, egyedül a központ, Berane rendelkezik városi ranggal. A város a Lim folyó zöld völgyében terül el, magas hegyek között, a Bjelasica, Turjak, és Smiljevica hegyek ölelésében. A város, illetve a környék fejlődésében mindig nagy szerepet játszott a kereskedelem, mivel forgalmas főutak kereszteződésében helyezkedik el.

Berane várost a törökök 1862-ben alapították, azzal a céllal, hogy gazdasági és politikai központtá tegyék. A II. világháború után a város neve megváltozott, az új neve Ivangrad lett. A régi nevét 1992-ben kapta vissza. Az intenzív változások következtében modern településsé vált. Egészen 1987-ig jelentős gazdasági fejlődés volt tapasztalható, de az ismert délszláv háborúk nagyarányú visszaesést okoztak. Az egykori modern vállalatok, üzemek beszüntették működésüket. Ennek következtében Berane 1995-ben a legfejletlenebb opštinák sorába került. Az állami szektor tönkremenetelének következtében jelentős gazdasági átalakulás történt az opština területén: a magánszektor mind nagyobb súllyal esik latba. A magánosítás különösen a 1990-es évek közepétől vált jelentőssé.

Berane opština lakossága a 2003-ban tartott népszámláláskor 35 068 ember volt. A lakosság 46,5%-a (16 309 fő) vallotta magát szerbnek, 25,5%-a (8950 fő) montenegróinak, 16,1%-a (5662 fő) bosnyáknak, és 6,56%-a (2301 fő) „muzulmán”-nak. Az egyéb kategóriák 5,3%-ot (1846 főt) tettek ki. A népsűrűségi mutató 48,9 fő/km². Az opština 66 települése közül 39 volt szerb, 23 bosnyák és muzulmán, valamint 3 montenegrói többségű. Az opština központja, Berane város a legutóbbi népszámlálás idején 11 776 lakost számlált, ebből 5375 (45,6%) volt szerb, 3776 (32,1%) montenegrói, 1015 (8,6%) „muzulmán”, és 918 fő (7,8%) bosnyák nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 5,9%-ot (692 főt) tettek ki.

A *Bijelo Polje-i opština* a Lim folyó és ennek mellékfolyói (Bistrica, Ljubovidja és Lješnica) völgyében helyezkedik el. Ez a vidék régóta alkalmas és vonzó hely volt a megtelepedésre. Az élet nyomai egészen az illírekig, a görögökig, illetve a rómaiakig nyúlnak vissza. A mai opštinaközpontot, Bijelo Polje települést még a törökök alapították, az akkori neve Akovo volt.

A Szerbia fővárosát, Belgrádot a montenegrói tengerparttal összekötő, a Lim folyó völgyében haladó vasútvonalnak köszönhetően a területnek nagyon kedvező az elhelyezkedése. Az úthálózat is fejlett: ennek is köszönhető, hogy a város közlekedési csomóponttá vált.

A 2003. évi népszámlálás szerint a község területén 50 284 ember élt, ebből 40,3% (20 275 fő) volt szerb, 22,6% (11 377 fő) bosnyák, 17,8% (8936 fő) montenegrói, és 15,8% (7936 fő) muzulmán nemzetiségű. Az egyéb, a nem nyilatkozott, és az ismeretlen kategória 3,5%-ot (1760 főt) tett ki. A népsűrűségi mutató 54,4 fő/km².

Az opština 98 települése közül 2003-ban 43 volt szerb, 32 település volt bosnyák és „muzulmán” többségű, valamint három montenegrói többségű. Az opština egyetlen városa, Bijelo Polje 15 883 főt számlált, ebből 6225 (39,2%) volt szerb, 3305 (20,8%) bosnyák, 3179 (20,0%) montenegrói és 2377 (15,0%) „muzulmán” nemzetiségű. Az egyéb, a nem nyilatkozott, és az ismeretlen kategória 5,0%-ot (797 főt) tett ki.

A *šavnik-i opština* területén egy városi rangú település található, az opštinaközpont, Šavnik. Az opština 27 településből áll, ezek közül 15-ben van szerb, és további 12 településen montenegrói többség. A 2003. évi népszámlálás időpontjában 2947 ember élt az opština területén, közülük 1398 (47,4%) volt szerb, 1380 (46,8%) pedig montenegrói nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 169 főt (5,7%) tettek ki. A község népsűrűségi mutatója 5,3 fő/km².

A *tivati opština* – amely Montenegró legkisebb opštinája – területén a 2003. évi népszámlálás időpontjában 13 630 lakos élt, ezek közül 4796 (35,1%) volt szerb, 4082 fő (29,9%) montenegrói, 2663 fő (19,5%) pedig horvát nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 2089 főt (15,5%) számláltak. Az opština területén két városi rangú település található, amelyek közül az egyik az opštinaközpont, Tivat, a másik Donja Lastva. Az opština 12 települése közül hét volt szerb, öt pedig montenegrói többségű. Tivat városában 2003-ban 9467 ember élt, ebből 3284 (34,6%) volt szerb, 2944 (31%) montenegrói, valamint 1908 (20,1%) horvát nemzetiségű.

A bosnyák nemzetiség Montenegróban két opština-ban alkot többséget. Az egyik Plav, a másik Rožaje.

Plav opština 910 méteres tengerszint feletti magasságon, a havas Prokletije-hegység oldalában fekszik.

A tavak, folyók rendkívüli szépségének köszönhetően a gazdaság húzóágazata a turizmus, amely – a délszláv háborúk következtében – az utóbbi 15 évben elkerülte ezt a vidéket. Az adatok arról tanúskodnak, hogy 1948-ban a városnak több látogatója volt, mint az Adriai-tenger partján fekvő Budvának. Budva „mediterrán metropoliszá” vált, Plavot pedig elfelejtették. Montenegró egyik legnevezetesebb turistalátványossága a Plav-tó. Édesvízi halakban és kagylókban gazdag, aminek köszönhetően a halászat meglehetősen fejlett. A természeti szépségek mellett ez a terület gazdag történelmi és kulturális nevezetességekben is.

Az opština központjának, Plavnak az eredete messzi múltba tekint vissza. Már az ókori görög városállamok idejét megelőzően is lakták. Mai nevét a római Flavius császári dinasztiától eredeztetik. Az opština a török uralom alatt élte fénykorát. A vidék nagyon gazdag volt, fejlett mezőgazdasággal, kereskedelmi és szállítási központtal, és messze földön híres piachellyel rendelkezett. A középkori szerb állam legjelentősebb piaca volt. Később stagnált, az utak elkerülték, a lakosság száma is csökkent. A fent vázolt aktivitás következtében az egész XIX. században a plavi területnek több lakosa volt, mint ma.

Plav város hosszú történelme folyamán kereskedelmi gócponttá, „fordítókoronggá” nőtte ki magát, ahol Dubrovnik, Podgorica, Isztambul és Novi Pazar felé is élénk kereskedelem folyt. Manapság ez a vidék kikerült ebből a kereskedelmi szerepből, függetlenül attól, hogy nagyon jó gazdasági és turisztikai lehetőségei vannak. Napjainkban jelentős szerepet játszik a konfekcióipar, valamint a műanyaggyártás. Fejlett még az erdészet és a halászat, viszont a nagy lehetőségek ellenére a vendéglátás, a turizmus jelentéktelen.

A 2003. évi népszámláláskor az opština területén 13 805 ember élt, közülük 49,3% (6809 fő) volt bosnyák, 19,7% (2719 fő) albán, 18,9% (2613 fő) szerb, 5,7% (788 fő) „muzulmán”, 5,5% (765 fő) pedig montenegrói nemzetiségű. Az egyéb, a nem nyilatkozott, és az ismeretlen kategória 0,8%-ot (111 főt) számlált. Az opština népsűrűségi mutatója 28,4 fő/km². Az opština 23 települése közül – melyek közül Gusinje és Plav városi ranggal rendelkezik – 14 bosnyák és „muzulmán”, további öt szerb, négy pedig albán többségű. Az opština két városában bosnyák többség van. Az opština központjában, Plav városban 2003-ban 3615 ember élt, ebből 2631 (72,8%) volt bosnyák, 327 (9,0%) albán, 258 (7,1%) szerb és 220 (6,1%) „muzulmán” nemzetiségű. Az egyéb, a nem nyilatkozott, és az ismeretlen kategória 5,0% (179 fő) volt.

Az impozáns hegyvidéki környezetben fekvő *Rožaje opština* lakosságának megélhetését főként az állattenyésztés, a mezőgazdaság, illetve a fafeldolgozás biztosítja. Mindezek mellett a turizmus is biztosít munkalehetőséget.

Az opština-központ, Rožaje város relatíve régi település, feltételezések szerint már az időszámítás előtt is lakott hely volt, de a mai nevét először csak 1585-ben említették az okiratok.

A közelmúlt eseményei, a délszláv háborúk kapcsán a belföldi és külföldi médiumok Rožaje várost a menekültek befogadjaként, önzetlen városként emlegetik, amely a Boszniából és a Koszovóból menekültek ezreit fogadta be.

A 2003. évi népszámláláskor az opština területén 22 693 ember élt, közülük 82,1% (18 628 fő) volt bosnyák, 6,7% (1510 fő) „muzulmán”, 4,4% (1008 fő) albán, 4,0% (904 fő) szerb és 1,9% (440 fő) montenegrói nemzetiségű. Az egyéb, a nem nyilatkozott és az ismeretlen kategória 0,9%-ot (203 főt) tett ki. Az opština népsűrűségi mutatója 52,5 fő/km². 26 települése közül 23 volt bosnyák és „muzulmán”, további három szerb többségű. Az opština-központ, Rožaje város lakossága 9121 főt tett ki, ebből 7585 (83,2%) volt bosnyák, 795 (8,7%) „muzulmán”, 244 (2,7%) szerb, 231 fő (2,5%) montenegrói és 188 (2,1%) albán nemzetiségű. Az egyéb, a nem nyilatkozott és az ismeretlen kategória 0,9%-ot (78 főt) tett ki.

Montenegró egyetlen albán többségű *opštinája* *Ulcinj*, melyet 39 település alkot, ezek közül az opština-központ, Ulcinj az egyedüli városi rangú település. Az opština területén 2003-ban 20 290 személy élt, ebből 14 638 (72,1%) volt albán, 2421 (11,9%) montenegrói, míg a szerb nemzetiségűek lélekszáma mindössze 1509 főt (7,4%) számlált. Az egyéb kategóriák 1722 főt (8,5%) tettek ki. Az opština népsűrűségi mutatója 79,6 fő/km². A 39 település közül mindössze négyben regisztráltak montenegrói, a többiben pedig albán többséget.

Az ulcinji opština területének első ismert lakói az illírek voltak, majd őket a görögök és a rómaiak követték. A középkorban Zeta államhoz tartozott. 1183-tól a szerb állam része volt, majd a terület velencei kézbe került, akiktől a törökök szereztek meg ezt a térséget. Az 1571. évi lepantói csata után 400 algiri kalóz telepedett le Ulcinj városában, akik innen rabolták végig az Adriai-tenger partvidékének városait. A kalózok

uralmát a törökök törték meg. Ulcinj és környéke az 1800-as évek második felében került a montenegrói államhoz.

Ulcinj városában, az opština központjában 2003-ban 10 828 embert regisztráltak a népszámlálás alkalmával, ezek közül 6658 fő (61,5%) volt albán, 1868 fő (17,3%) montenegrói és 1168 fő (10,8%) szerb nemzetiségű. Az egyéb kategóriák 1134 főt (10,5%) tettek ki.

A referendum és a nemzetiségek

A továbbiakban megvizsgáljuk az egyes opštínák összlakosságán belüli szerb nemzetiségűek részaránya és a referendumra leadott „igen” szavazatok aránya közötti összefüggést.

Az elemzéshez szükséges adatokat a 2. táblázatban közöljük. (A részvételi arány általában meghaladta a 80%-ot, 6 opštínában a 90%-ot is, és csak kettőben volt 70 és 80% között.)

Az arányok alapján már első ránézésre is megállapítható, hogy szoros összefüggés van a két vizsgált jelenség között. Objektív képet a regressziószámítás alkalmazásával kaphatunk. Mivel az adatok pont-diagramon (2. ábra) való elrendeződése lineáris összefüggést sugall, ezért a 21 község adatpárjaira regressziós egyenes illesztése célszerű.

2. táblázat

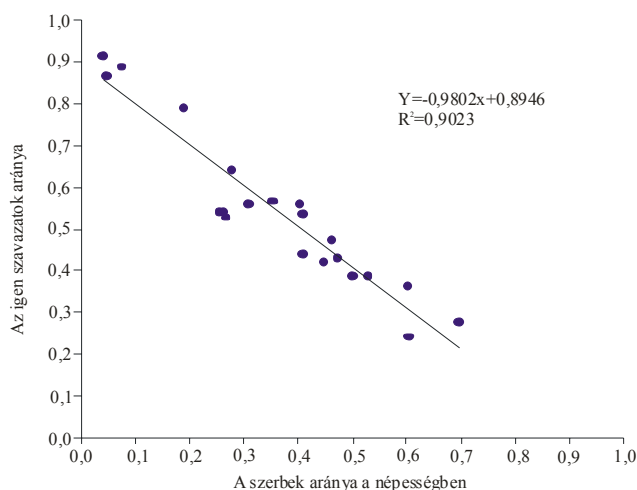
A regressziószámítás adatállománya

Opštínák	A szerbek aránya	A népszavazási igen szavazatok aránya
Andrijevića	0,6961	0,2772
Bar	0,2768	0,6368
Berane	0,4651	0,4723
Bijelo Polje	0,4032	0,5560
Budva	0,4087	0,5332
Danilovgrad	0,2551	0,5357
Žabljak	0,5026	0,3869
Kolašin	0,4477	0,4219
Kotor	0,3091	0,5567
Mojkovac	0,4112	0,4391
Nikšić	0,2674	0,5257
Plav	0,1893	0,7891
Plužine	0,6051	0,2429
Pljevlja	0,6011	0,3626
Podgorica	0,2627	0,5390
Rožaje	0,0398	0,9133
Tivat	0,3519	0,5644
Ulcinj	0,0744	0,8854
Herceg Novi	0,5288	0,3865
Cetinje	0,0462	0,8639
Šavnik	0,4744	0,4312
<i>Montenegró</i>	<i>0,3199</i>	<i>0,5550</i>

Forrás: Montenegrói statisztikai évkönyv, Podgorica, 2005

2. ábra

Az igen szavazatok aránya a szerb nemzetiség arányának függvényében

A regressziós egyenest és egyenletét berajzoltuk az ábrába. A regressziós együttható értelmezése a következő: ha egy egységnivel (%) növekszik az összlakosságon belül a szerb nemzetiségűek részaránya, akkor (a 21 opštínánál) az igen szavazatok aránya átlagosan kb. 0,98 egységnivel (%) csökken. Ez az eredmény (matematikai formában is) hűen tükrözi a montenegrói szerbek kiválásellenességét.

FÜGGELÉK

A Montenegrói Köztársaság lakosságának természetes népmozgalmi adatai, 2004

Opština	Élve születések	Halálozások	Természetes szaporodás/ fogyás (-)	Házasságkötés	Válás
Andrijevica	59	69	-10	16	2
Bar	469	393	76	230	19
Berane	532	378	154	258	48
Bijelo Polje	698	490	208	365	10
Budva	175	114	61	78	19
Danilovgrad	128	186	-58	51	13
Zabljak	39	45	-6	27	-
Kolasin	75	104	-29	37	6
Kotor	251	217	34	100	29
Mojkovac	109	107	2	37	1
Niksic	832	679	153	318	56
Plav	190	135	55	109	-
Pluzine	41	43	-2	16	1
Pljevlja	320	362	-42	155	30
Podgorica	2 626	1 366	1 260	919	134
Rozaje	415	121	294	242	62
Tivat	139	134	5	75	6
Ulcinj	255	211	44	145	13
Herceg Novi	309	311	-2	154	43
Cetinje	165	215	-50	99	12
Savnik	22	27	-5	9	1
<i>Montenegró</i>	<i>7 849</i>	<i>5 707</i>	<i>2 142</i>	<i>3 440</i>	<i>505</i>

Forrás: A Montenegrói Statisztikai Hivatal honlapja: <http://www.monstat.cg.yu/EngsrCrnaGora.htm>.

IRODALOM

- Gyémánt Richárd – Petres Tibor: A Szandzsák, az egyedülálló vallási régió, Szegedi Tudományegyetem Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2006*
- Heka László: Szerbia államiságának kezdetei, Acta Universitatis Szegediensis, Acta Juridica et Politica, Publicationes Doctorandorum Juridicorum, Tomus III., Fasciculus 6., Szeged, 2003*
- Heka László: A délszláv államok alkotmánytörténete, Gold Press, Szeged, 2003*
- Juhász József: Volt egyszer egy Jugoszlávia, Aula, Budapest, 1999*
- Montenegrói statisztikai évkönyv, 2005, Montenegrói Statisztikai Hivatal, Podgorica, 2005*
- Kulcsszavak: Montenegró, népszámlálás, opština, Zeta, nemzetiség, népszavazás, referendum, Cetinje, Crna Gora.*

Resume

On 21 May 2006, the inhabitants of Montenegro voted to secede from the federation of Serbia-Montenegro, the country remaining on the ruins of ex-Yugoslavia. The European Union stipulated a threshold of 55% for the possibility of Montenegro's independence. Based on the result of the referendum 55.5% of Montenegrin inhabitants voted for independence from Serbia. On 3 June 2006 its independence was officially declared too, thus the federation broke up. The Montenegrin government proposed the EU-accession of the country after Bulgaria, Romania and Croatia but before Serbia, Macedonia and Albania.

The paper examines the relationship between nationality statistics of the young Republic of Montenegro and the referendum held in 2006. Furthermore, demographic history and public administration of the newly established country are also described. The authors attempt to present the reader the youngest country in Europe based on the most recent statistical data of the Statistical Office of Montenegro.

Európa régiói

A Központi Statisztikai Hivatal EU-Infó Szolgálat az Eurostat pénzügyi támogatásával készítette el az Európa régiói című internetes oldalát. Az oldal az Európai Unió 268 NUTS 2 szintű régiójára, valamint az EU-n kívül további 18 országra vonatkozó adatokat mutat be 13 témakörben. Az adatokat SVG formátumú, 355 841 csomóponttal ábrázolt interaktív térképek teszik szemléletessé. A térképek a <http://www.ksh.hu/maps/eucd/> címen érhetők el, és folyamatosan frissítjük őket.

Tartalom:

Népesedés
Bruttó hazai termék
Bruttó hozzáadott érték
Gazdaságilag aktívak száma korcsoport és nemek szerint
Gazdaságilag aktívak száma korcsoport és iskolai végzettség szerint
Gazdasági aktivitási ráta
Foglalkoztatottak száma korcsoport és nemek szerint
Foglalkoztatottak száma korcsoport és iskolai végzettség szerint
Foglalkoztatottak száma ágazatonként
Foglalkoztatási ráta
Munkanélküliek száma és rátája
High-tech ipar és tudásintenzív szolgáltatások
Turizmus